

۹- انعکاس :

" در اغلب فضاهای معماری ایران منظره کلی حاصل از شکل گیری عناصر کالبدی ، به وجود آورنده کلیتی بصری است که اجزای آن در قالب محور بندی های حساب شده و منظم ، چارچوبی را تشکیل می دهند که در آن موضوع شکل و تصویر به کمال می رسد. اجزاء ترکیبی در محورهای افقی و عمودی همواره رشد صعودی داشته و به منظور دستیابی به مرکزیت دید (تصویر) خط حرکت عمودی در فضاهای باز به طرف آسمان و نور تنظیم می شود که پیوند معماری ، نور ، آسمان و انعکاس را به عنوان نتیجه بصری به دست می دهد. بهترین نمونه های این شکل گیری منظم از طریق انعکاس را می توان در آینه های مابعدالطبیعی مساجد چهار ایوانی دانست.

در مرکز مساجد چهار ایوانی ، سطح آب از لحاظ بصری به عنوان آینه انعکاس دهنده ، نه فقط بدنه های اطراف را معرفی می کند ، بلکه به علت موقعیت استثنایی خود (مرکز) تمثیل داستان آسمانی منعکس در تالوهای آب به عنوان تصاویر برگردان حاضر ولی غیر مادی از زندگی انسان ها در میل به حقیقتی بالاتر و جاویدان است.^۱"

^۱ - دیبا، دارا. معماری و فرهنگ. ۹۸.